

Galeopsis angustifolia

Kalkdån

Klass: Magnoliopsida (tvåhjärtbladiga blomväxter), **Ordning:** Lamiales (plisterordningen), **Familj:** Lamiaceae (kransblommiga), **Släkte:** *Galeopsis* (dån), **Art:** *Galeopsis angustifolia* - kalkdån Ehrh. ex Hoffm. **Synonymer:** *Smaldån*

Kännetecken

Kalkdån är en ettårig, vårgroende, 1–3 dm hög, enkel eller grenig, mjukhårig, glandelhårig ört. Bladen är 1–4 cm långa, högst 10 mm breda, jämbreda till smalt lansettlika, ej eller föga sågade. Kronan är tvåläppig, 15–20 mm, röd med vit pip. Fodret är gråvitt och ogenomskinligt samt tilltryckt hårigt. Kalkdån är lik mjukdån *Galeopsis ladanum*, vilken den ibland växer tillsammans med, men skiljer sig bl a genom glesare sittande, påfallande långa och karakteristiskt uppåt bågböjda grenar samt betydligt smalare, lansettlika, vanligen otandade eller endast glest fåtandade blad. Den blommar i juli och augusti.

Utbredning och status

Kalkdån är känd från Skåne norrut till och med Uppland (längre norrut finns tillfälliga fynd). Efter 1990 har den dock endast hittats på Gotland samt i Bohuslän, Södermanland och Uppland. I övriga Norden finns den nu endast i Danmark. Den är försvunnen från sin enda lokal i Norge och den är tillfälligt funnen i Finland. Världsutbredningen omfattar hela Europa utom de sydligaste och västligaste delarna. I öster förekommer den till Rumänien, Bulgarien och Ryssland.

Ekologi

Kalkdån växer i Bohuslän främst på skalgrusbänkar men även på banvallar och skräpmarker. De senare förekomsterna har säkert sitt ursprung i att skalgrus använts som fyllnadsmaterial. På övriga Sveriges fastland växer den på sandig jord och grus, både kalkfattigt och kalkhaltigt, vid vägkanter och i åkrar. På Öland och Gotland växer den oftast bland klappersten i strandvallar och därför något saltstänkt. Ibland har arten blivit funnen på avfallsplatser men här är den bara tillfällig. Den är sannolikt inkommen till Sverige i relativt sen tid.

Hot

Kalkdån hotas förmodligen av ogräsmiddel på åker- och banvallsförekomsterna och gödsling på förekomsterna på åkrar. Arten behöver vegetationsfria ytor för att gro, och tål alltså inte igenväxning. Grustäkt har förstört lokalen på Öland.

Åtgärder

I åkrar där kalkdån växer bör besprutningsfria stråk eller hörn lämnas. Täktverksamhet bör undvikas på kända förekomster. Spridning av ogräsmiddel bör undvikas på artens växtplatser. Kalkdån övervakas av floraväktare.

Övrigt

Kalkdån är fridlyst. Utländska namn – NO: Smaldå, DK: Smalbladet Hanekro, FI: Kaitapillike, GB: Red Hemp-nettle.

Fridlysnig: Fridlyst enligt Artskyddsförordningen (SFS 2007:845), enligt paragraf: 8. Bestämmelsen gäller hela landet

Litteratur

- Andersson, U.-B. & Gunnarsson, T. 2003. Floraväktarrapport 2002 Ölands botaniska förening. *Krutbrännaren* 12 (1): 15–53.
- Blomgren, E. 2005. *Floraväktarverksamheten i Bohuslän. Årsrapport 2004*. Föreningen Bohusläns flora.
- Clemedson, C.-J. 1981. Kalkdån, *Galeopsis angustifolia*, funnen på Selaön i Södermanland. *Svensk Bot. Tidskr.* 75: 77–84.
- Ekman, J., Frostberg, K. & Svenson, A. 2005. Floraväktariet i Sörmland och Uppland fram t.o.m. 2004. *Daphne* 16: 3–111.
- Jessen, K. & Lind, J. 1922–1923. Det Danske Markkruddts Historie. Det kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, naturv. og mathem. Afd. 8 Række. VIII. Köbenhavn.
- Johansson, B. G. 1985. Botanikläger vid Hau gård 5-7 juli 1985. *Rindi* 5: 65–69.
- Knutsson, T. m fl 1997. Försvunna, hotade och sårbara kärlväxter på Öland. *Krutbrännaren*. Suppl. 2.
- Lundqvist, Å. 1983. Öländska havsstrandsaspekter. *Svensk Bot. Tidskr.* 77: 105–116.
- Pedersen, A. 1969. Labiaternes og Verbenaceernes udbredelse i Danmark. *Bot. Tidsskr.* 64: 285–379.
- Petersson, J. 1991. Nyheter i Gotlands flora 1990. *Rindi* 11: 16–27.
- Petersson, J. 1999. Hotade växter på Gotland. Del 2: Sårbara arter. *Rindi* 19: 59–118.
- Rydberg, H & Wanntorp, H.-E. 2001. Sörmlands Flora. Botaniska Sällskapet i Stockholm.
- Sterner, R. 1986. Ölands kärlväxtflora. 2:a rev. uppl. utgiven av Åke Lundqvist. Stockholm.
- Suominen, J. 1979. The grain immigrant flora of Finland. *Acta Botanica Fennica* 111.

Författare

Göran Thor 1992. Rev. Margareta Edqvist 2006. ©ArtDatabanken, SLU 2007.